

ملاصدرا و کانت اخلاق را اصل قرار می دهند/ فیلسوف چاره ای جز تفکر درباره صلح ندارد

استاد فلسفه دانشگاه تهران در همایش بزرگداشت حکیم ملاصدرا گفت: ملاصدرا و کانت اخلاق را اصل قرار می دهند و آن را مستلزم تربیت اخلاقی می مانند و در هر صورت خواه این اخلاق به صلح برسد یا نرسد برای فیلسوف چاره ای جز این راه نیست.

استاد فلسفه دانشگاه تهران در همایش بزرگداشت حکیم ملاصدرا گفت: ملاصدرا و کانت اخلاق را اصل قرار می دهند و آن را مستلزم تربیت اخلاقی می مانند و در هر صورت خواه این اخلاق به صلح برسد یا نرسد برای فیلسوف چاره ای جز این راه نیست.

به گزارش خبرنگار مهر، هجدهمین همایش بزرگداشت حکیم ملاصدرا با عنوان «فلسفه و صلح جهانی» صبح امروز پنجشنبه اول خرداد به همت بنیاد حکمت اسلامی صدرا در مجتمع آدینه آغاز شد.

دکتر کریم مجتهدی استاد فلسفه دانشگاه تهران طی سخنانی در این همایش به ارایه مقاله خود با عنوان «صلح، افق امید؛ تاملی بر اساس افکار کانت و ملاصدرا» پرداخت و گفت: در لغتنامه های متداول فارسی لفظ صلح مترادف آشتی آمده است و آنچه از این اصطلاحات استنباط می شود و نیز آن چه شعرای ما مطرح کرده اند بیشتر پند و اندرز است. اما به لحاظ سنت فلسفه افرادی از زمان های قدیم بوده اند که خود هستی را در نوعی صیوریت تام می دیده اند و می گفتند اگر سکون و ثباتی نیست از این تموج چاره ای هم نداریم مگر این که تضادی در درونش باشد. همان طور که در درون ما تضاد وجود دارد در جهان نیز چنین است.

وی افزود: اما به نظر من آن چه در عالم می بینیم بیشتر جنگ و اختلاف و برادرکشی و آدمکشی است و به ناچار مفهوم جنگ قبل از مفهوم صلح می آید و بی جهت نیست که تولستوی رمان خود را «جنگ و صلح» نامید گویی اصل بر جنگ است و صلح دوره کوتاهی دارد اما اگر واقعیت این جهان تضاد باشد و اگر جنگ همواره وجود داشته باشد امید به آرامش یعنی صلح همچنان قویتر است.

دکتر مجتهدی با اشاره به اندیشه کانت به تبیین شرایط ماتقدم صلح از دیدگاه این فیلسوف پرداخت و گفت: کانت مدعی این است که به شرایط ماتقدم صلح دست یافته است و آن را به عنوان «صلح پایدار» مطرح می کند. این عنوان اولین بار گویا بر لوحی بالای مهمانخانه ای در هلند بوده است که این مهمانخانه نزدیک گورستان واقع شده بود. به نظر می رسد که کانت یک نوع طنز را در نگارش این کتاب نیز مورد نظر داشته است. به نظر کانت می شود درباره صلح به لحاظ فلسفه اخلاق صحبت کرد و هم می شود به لحاظ علم حقوق از صلح سخن گفت.

وی افزود: کار حقوقدان در این باره آسانتر است چون می تواند واقعیت را ببیند و قوانینی را تدوین کند اما کار فیلسوف بسیار سخت تر است چون فیلسوف تعهدی فوق انسانی و آرمانی دارد و حتی واقعیت صرف را هم ممکن است نفی کند یعنی ممکن است همه در واقعیت به دروغ تاکید کنند اما فیلسوف آن را رد می کند. کار فیلسوف در جستجوی فقط واقعیت موجود نیست بلکه در جستجوی آرمان های بشری است که با حضور بشر در این عالم این آرمان ها محقق می گردد. اما کانت مساله صلح را در حوزه مسایل داخلی کشورها از مسایل جهانی جدا می کند و به همین جهت مفهوم سازمان ملل را اولین بار کانت مطرح کرده است که تا با تشکیل آن همگان را به صلح وادار کند و حفظ صلح پایدار را به دست گیرد چون جنگ و صلح دو قطب جدا از هم نیستند و مراحل میان این دو وجود دارد. به نظر کانت در این دوره میانی بین جنگ و صلح، پیشگیری ممکن است یعنی ما کاری نداریم که صلح برقرار است یا جنگ رخ داد است اما با این مساله کار داریم که جریان به سوی جنگ پیش می رود و باید یک نوع بهداشت پیشگیری را دنبال کنیم.

دکتر مجتهدی تاکید کرد: اگر این پیشگیری را نداشته باشیم مفهوم صلح کاذب است و این مفهوم بیشتر به عنوان مستکن به کار می رود که نتایج آن را امروز می بینیم. به نظر می رسد که جنگ نوعی مدیریت است اما از لحاظ سیاسی جنگ ادامه سیاست است و از لحاظ اجتماعی جنگ اجتناب ناپذیر است. کانت مظهر سیاست را «مار» می داند و این نه به سبب این که خطرناک است بلکه مار در عین خطرناک بودن محتاط است و کانت مظهر اخلاق را «کبوتر» می داند و این همان کبوتری است که در زمان حضرت نوح از دور در حالی که برگ زیتونی در منقار داشت پدیدار گردید. فلسفه ای که مشحون به اخلاق دارد یک پیام امیدوار دارد.

استاد فلسفه دانشگاه تهران افزود: بعد از سال 1795 که سال انتشار کتاب «صلح پایدار» کانت است تا امروز به تعداد کلمات آن جنگ رخ داده است یعنی نتوانسته اند توسط این کتاب از جنگ پیشگیری کنند.

وی در ادامه با اشاره به فلسفه ملاصدرا آن را متفاوت از فلسفه کانت خواند و گفت: در فلسفه ملاصدرا حکمت نبوی مطرح است. فلسفه کانت معرفت شناسی است اما در فلسفه ملاصدرا وجودشناسی مطرح است. در فلسفه کانت بر اساس اصول فیزیک نیوتن شناخت ما ارزیابی می شود اما ملاصدرا صحبت از وجودشناسی می کند که این وجودشناسی مبتنی بر حکمت نبوی است و صحبت از مبداء و معاد است و این که یکی بدون دیگری قابل تامل نیست. با تمام این تفاوت ها هم کانت و هم ملاصدرا تنها راه این نوع مشکلات را «اخلاق» می دانند. حتی در کانت اخلاق مهمتر از حقوق است، هر چند کاربرد آن را به

اندازه حقوق نمی داند اما به نظر کانت، فیلسوف باید اخلاق را برگزیند و از این لحاظ شاید شباهتی بین ملاصدرا و کانت وجود داشته باشد و هر دو خیر بشریت را می خواهند.

دکتر مجتهدی افزود: ملاصدرا و کانت اخلاق را اصل قرار می دهند و آن را مستلزم تربیت اخلاقی می مانند و در هر صورت خواه این اخلاق به صلح برسد یا نرسد برای فیلسوف چاره ای جز این راه نیست و از این لحاظ هر دو از متفکران بزرگی محسوب می شوند و شاید به همین دلیل ترجیح می دهم عنوان گزارشم را جای این که «صلح، افق امید» بنامم آن را «صلح، افق انتظار» بخوانم چون وقتی بگویم افق صلح، افق انتظار دیگر در خط صدرا افتاده ام و چاره ندارم و این انتظار در هر شرایطی خودش خود را حفظ می کند از این جهت می شود یک درس فوق العاده عمیقی از صدرا گرفت و در سنت ایرانی و سنت اعتقادی خود راه و کوششی برای صلح بیابیم حتی اگر به آن نرسیم.